

KAS NUKOVĖ "RAUDONĄJĮ BARONĄ"

Liucijus Suslavičius

Jau seniai pastebėta – tikras narsuolis, jo gyvenimas ir jo mirtis išlieka mįsle palikuonims. Štai kad ir garsiausias Pirmojo pasaulinio karo asas – vokiečių pilotas baronas Manfredas fon Richthofenas, pramintas "raudonuoju baronu", nes skraidė ryškiai raudonai dažytais naikintuvais. Iš Silezijos aristokratų šeimos kilęs lakūnas iki 1918 metų balandžio 21 dienos spėjo numušti 80 priešų lėktuvų. Tarp jų buvo ir garsiausias anglų pilotas majoras Hawkeris. Beje, už šį oro mūšį 26 metų pilotas gavo svarbiausiąjį karinį kaizerio Vokietijos apdovanojimą – ordiną "Pour le Merite". Fon Richthofenas į aviaciją atėjo iš kavalerijos, kurios nebuvo kaip panaudoti poziciniu tapusiame kare. Jauni karininkai – aristokratai, tokie kaip fon Richthofenas, siekė kario šlovės, ir perėjimas iš nekariaujančių dalinių į aviaciją jiems atrodė greičiausiu ir jų kilmę geriausiai atitinkančiu būdu pasižymėti. Patys vokiečių istorikai mini, jog tarp kelių tūkstančių kaizerio armijos pilotų-karininkų tik penki pilotai buvo kilę iš nekilmingų darbininkų ar amatininkų šeimų. Žodžiu, "prasčiokai" ėjo į apkasus, gi "turintys mėlyno kraujo" kilo į padebesius...Manfredui fon Richthofenui tikrai netrūko piloto talento ir narsos, jis greit išgarsėjo abejose fronto pusėse, o 1917 metų liepos mėnesį tapo pirmosios Vokietijoje specialios naikintuvų eskadrilės, kurios užduotis buvo skraidyti aukščiau kitų savųjų lėktuvų, daugiau kaip 4000 metrų aukštyje ir "medžioti" prasiveržusius pro naikintuvų "užtvarą" prieš žvalgybinius lėktuvus ir bombonešius, vadu.

Per visą dalyvavimo oro mūšiuose laiką fon Richthofeno lėktuvas buvo pamuštas tik vieną kartą, bet baronui pavyko jį nutūpdyti. 1918 metų balandžio 21 dieną jis pakilo su raudonu "Fokker Dr.1" markės triplanu eiliniam kovos skrydžiui ir nebegrižo į savo aerodromą, taip tapdamas vienu iš 1,2 milijono karių, žuvusių gigantiškame mūšyje prie Somos upės. Po dviejų dienų britų lėktuvai virš vokiečių apkasų išbarstė lapelius su pranešimu, jog Manfredas fon Richthofenas numuštas. Oficiali versija teigia, jog oro mūšyje virš Prancūzijos miestelio Salty-le-Sec jį pašovė karališkųjų oro pajėgų pilotas kanadietis Rojus Brownas.

Raudonasis "Fokker" įsirėžė į žemę netoli australų dalinio, užėmusio gynybines pozicijas šiame fronto ruože, apkasų. Australai žuvusį vokiečių asą palaidojo su kariška pagarba netoliese buvusio Bertangles miesto kapinėse. Tada, ypač tarp pilotų, dar nebuvo pamirštos riteriškumo tradicijos, ir narsus priešininkas buvo gerbiamas taip pat kaip saviškis. Reikia pasakyti, kad visgi Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje to akivaizdaus riteriškumo, kuriuo pasižymėjo kariaujančiųjų pusių pilotai pirmaisiais karo metais, kaip ir nebeliko. Nuolatinė įtampa, draugų praradimas

neigiamai paveikė pilotus, jų mastymą. Pats fon Richthofenas viename savo interviu apie oro karą kalbėjo kaip apie "ypatingą žmonių medžiojimo būdą", kurio reikia mokytis itin uoliai. Jo vadovaujama naikintuvų eskadrilė iš tikrųjų tapo profesionalių "oro medžiotojų" daliniu, puikiai įvaldžiusių oro kautynių taktiką. Tam padėjo ir vyravusi kaizerio armijos aviacijos vadovybės nuostata, jog naikintuvų eskadrilių vadai ir pilotai patys pasirenka kautynių taktiką ir tikslus.

Medikai nustatė, jog Manfredui fon Richthofenui pataikė dvi kulkos – viena į petį, kita į krūtinę. Tada, 1918 metais, Vokietijos spauda rašė, jog "baronas žuvo kaip erelis, susikovęs su lygiaverčiu asu", ir niekas nekreipė dėmesio į bulvariniame laikraštyje "France Soir" pasirodžiusią žinutę, jog "geriausias pasaulio asas buvo pašautas kaip antis".

Dabar, kai pasirodė britų istoriko Normano Frankso knyga "The Red Barons Last Flight" ("Paskutinis "raudonojo barono" skrydis"), yra rimtas pagrindas abejoti, ar vokiečių asą numušė jau minėtas Rojus Brownas. Franksas pasinaudojo daugybe liudininkų parodymų, kuriuos 1937-

39 metais surinko ir išsaugojo vienas britų lakūnas, žavėjęsis M. fon Richthofenu. Be to, Franksui pavyko surasti archyvuose 1919 metų birželio mėnesį parengtą pranešimą apie tai, kas tą dieną vyko virš Salty-le-Sec, bei medicininio tyrimo duomenis, kuriuose nurodyta, kaip ir koku kampu į "raudonąjį baroną" pataikė kulkos. Britų istorikas padarė sensacingą išvadą – pilotą pašovė

pėstininkas iš apkasų ! Iš tikrųjų, R.Brownas ir M. fon Richthofenas susikovė ore, bet kanadietis net nepataikė į vokiečio lėktuvą! Lemiamus šūvius į raudoną "Fokker Dr.1" nuo žemės paleido australas seržantas Sedrikas Basetas Popkinas iš kulkosvaidžių kuopos. Tuo metu fon Richthofeno lėktuvas buvo tik 100 metrų aukštyje ir dvi į jį pataikiusios kulkos nulėmė piloto likimą.

1925 metais prancūzai leido giminėms perkelti barono palaikus į Berlyną, o 1975 metais jie buvo perlaidoti Vysbadene. Šiandien 71-jai bundesvero aviaeskadrilei suteiktas "Manfred fon Richthofen" vardas.

Pabaigai - šiek tiek apie paskutinį vokiečių aso lėktuvą. Triplanas "Fokker Dr.I", kuriuo skraidė ir kuriame buvo pašautas M. fon Richthofenas, fronte pasirodė 1917 metų spalio mėnesį, kaip

atsakas į Antantės šalių oro pajėgose pradėtą naudoti manevringą triplaną "Sopwith". Tuo metu tai buvo įprasta praktika – nedelsiant nukopijuoti savoje teritorijoje nukritusį ar nutūpusį prieš lėktuvą, juolab kad iš vamzdelių, medžio ir drobės pagamintą konstrukciją atkartoti nebuvo sunku. Lėktuvą sukūrė Fokerio gamykloje dirbęs konstruktorius Platzas. Nedidelis – sparnų ilgis 7,2/6,2/5,7 m, liemens ilgis – 5,8 m, lėktuvo aukštis- 3,0 m –triplanas buvo labai manevringas. Liemuo iš plieno vamzdelių aptrauktas aviaciniu audeklu, sparnų konstrukcija – medinė. Tad lėktuvo svoris buvo vos 406 kilogramo, o didžiausia starto masė – 586 kilogramai. Variklis "Oberursel UR-II" – 9 cilindru, rotacinis, išvystantis 100 AG. Lėktuvas ginkluotas dviem kulkosvaidžiais, galėjo skristi iki 185 km/h greičiu, pakilti į 5000 metrų aukštį. Važiuklė – su gumine amortizacija, ratų ašis pridengta aerodinaminiu sparneliu.

Pirmųjų serijų "Fokker Dr.I" pasirodė nepatikimi ir dažnai gendantys, tad skraidyti juo buvo uždrausta. Tik po rimto perdirbimo tų pat metų lapkričio mėnesį šie "fokeriai" vėl sugrįžo į frontą, tame skaičiuje ir į fon Richthofeno eskadrilę. Tarnavo jie neilgai – pasirodžius modernesniems ir greitesniems naikintuvams-biplanams ir monoplanams, triplanai 1918 metų gegužės pabaigoje buvo atitraukti iš fronto ir toliau naudoti tik Vokietijoje. Viso pagaminta 321 šio modelio naikintuvas.

Iki šių dienų nei vienas toks lėktuvas neišliko. Po Antrojo pasaulinio karo, panaudojus atsitiktinai rastus variklį bei važiuklę, buvo pagaminta "Fokker Dr.1" replika, dabar saugoma Vokiečių muziejuje Miunchene.

Nuotraukose:

1.M.fon Richthofenas (kairėje) su generolu E.Hoepneriu

2. Triplanas "Fokker Dr. 1"